

Päihdetoimintamalli oppilaitoksessa ja toiminta, kun kaikki ei menekään niin kuin Strömsössä, case OSAO

Valtakunnalliset asuntolaohjaajapäivät 12. – 14.6.2019, OSAO Taivalkoski

Suunnittelupäällikkö Seija Iwendorff

OSAosta ammattiin

Sisällä pienessä sielussa syvä haava (Positiivarit)

Sisällä pienessä sielussa syvä haava,
joka vuotaa aikansa,
kunnes alkaa paranemaan.
Haava sulkeutuu ajan kanssa
ja jättää jälkeensä arven,
joka muistuttaa menneestä.

Silloin siihen ei satu enää,
vaan se on osa elämää.
Sitä ei tarvitse peittää,
vaan se on osa minuutta
ja sitä miksi ollaan tultu.

Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja päihdetoimintamalli käytännön työkaluksi

- Miten tehtiin?
 - Perustuu säädöksiin
 - Valmistelu prosessiryhmässä ja eri toimijaryhmien kanssa
 - Yhteistyössä sijaintikuntien kanssa
 - Suunnittelussa mukana myös huoltajia sekä Opiskelijakuntien edustajisto
 - Hyväksyntä johdon tasolla

- Miten toimii käytännössä?

Perusperiaate:

- Ohjaamme opiskelijoita ensisijaisesti kasvatuksellisin keinoin, keskusteluin ja neuvoin siten, että heillä on mahdollisuus saattaa opintonsa päätökseen.
- Mikäli järjestyssääntöihin liittyvissä asioissa kasvatukselliset keinot eivät auta tai riitä, käytämme ammatillista koulutusta koskeviin säännöksiin sisältyvä kurinpitomenettelyä.

... ja kun ei mene niin kuin Strömsössä...

- Tarvitaan ohjeistus, miten toimitaan eri tilanteissa
→ Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä

”Tämän suunnitelman tavoitteena on turvata oppilaitoksen työrauhaa, sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön ja siihen kuuluvan asuntolatoiminnan turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Suunnitelmassa käsitellään vain kurinpitoon liittyvää ohjeistusta ja toimintaperiaatteita, ohjeet toiminnan järjestämisestä ja opiskelijoiden ohjaamisesta sisältyvät Ydinprosessien prosessikuvauksiin sekä opiskeluhuollon suunnitelmaan ja asuntolatoimintaa koskeviin ohjeisiin.

Suunnitelman tavoitteena on varmistaa, että toimimme OSAOssa yhdenmukaisesti ja oikeudenmukaisesti kurinpitokeinojen käyttämisessä sekä perehdyttää eri osapuolet sovittuihin toimintatapoihin.”

OSAO suunnitelma kurinpitokeinojen käytöstä 2018

(päivitettävänä)

OSAOsta ammattiin

Sisältö

1	Turvallinen opiskeluympäristö sekä rike- ja häiriötilanteisiin puuttuminen ..	3
2	Yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa.....	6
3	Oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen	7
4	Suunnitelman perehdyttäminen, tiedottaminen ja toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointi	8
5	Menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa	9
5.1	Luvaton poissaolo.....	10
5.2	Häiritsevä, vakivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija	11
5.2.1	Poistumaan määrääminen (ja poistaminen, voimakeinojen käyttäminen)	11
5.2.2	Opiskelijan opetukseen osallistumisen epääminen (enint. 3 päivää).....	12
5.3	Tupakkatuotteiden luvaton käsittely	13
5.4	Rikostaustatodistuksen esittämisestä kieltäytyminen (SORA-tutkinnot).....	15
5.5	Terveystila- tai toimintakykytutkimuksen todistuksen esittämisestä kieltäytyminen.....	16
5.6	Päihteiden tai huumausaineiden käytön epäily.....	17
5.7	Opiskelija määräaikainen erottaminen, asuntolasta erottaminen	18
5.8	Luvaton oppilaitoksen omaisuuden käsittely.....	19
5.9	Henkilökunnan oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita ja oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat.....	20
5.10	Opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttaminen (ja palauttaminen).....	21
5.11	Opiskelijan kuuleminen	22
6	Järjestyssäännöt.....	23
7	Lomakkeet ja mallipohjat	24

Lisättävä: Muu järjestyssääntörikkomus

Mihin kaikki toimenpiteet kirjataan?

Dokumentaation merkitys

Hallintomenettely ja muutoseikat

Päätösten tiedoksi antaminen

Menettelytavat eri tilanteissa:

- Kuvaus riketilanteesta ja millaista toimintaa opiskelijalta ja henkilökunnalta edellytetään
 - Menettelytavat: mitä tehdään ja kenen toimesta
 - Selvittelyvastuut ja työnjako: vastuut rooleittain
 - Kirjaamis- ja kuulemismenettelyt: lomakkeet, kirjaamisohjeet, mallipohjat (esim. kuulemiskutsu, viranhaltijapäätös)
-
- **ja lisäksi tarvitaan henkilöstöltä oikeaa asennetta ja alhainen puuttumiskynnys!**

Esimerkki: Tupakkatuotteiden luvaton käsittely

- Tupakointi, tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden ja tupakkajäljitelmiä käyttäminen ei ole sallittua ammattipiirissä, ammattipiiristä ulkopuolelle ja ympäristöissä eikä ammattipiiristä ulkopuolelle. Tupakointikielto ei kuitenkaan koske tupakkatuotteiden käsittelyä, jota tarvitaan esimerkiksi poltettavaksi tarkoitetun kasvipölyn tai tupakan valmistukseen. Tupakkatuotteiden käsittelyä koskeva luvaton käsittelyä sovelletaan myös syntyviin savuihin, höyryihin ja tupakkatuotteiden käsittelyä koskevan luvattoman tupakkatuotteen hallussapito on kielletty alle 18-vuotiailta.
- Tupakkatuotteiden käyttö on kiellettyä sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä tai asiakkaiden käytössä, sisätiloissa tai katsomoissa joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan tai ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa. Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.
- Joka huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia tai myös poltettavaksi tarkoitetun kasvipölyn tuotteen polttamista ja sähkösavukkeen käyttämistä sekä savuttoman tupakkatuotteen käyttämistä sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on kielletty (oppilaitos), on tuomittava *tupakointirikkomuksesta* sakkoon (113 §).
- Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta sallii tupakoinnin sisätilassa tai ulkoalueella, jossa se on kiellettyä, jollei laiminlyöntiä voida pitää vähäisenä ja jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tuomittava tupakansavulta suojaavien toimenpiteiden laiminlyönnistä sakkoon (114 §).

Menettelytavat:

- Oppilaitoksen alueen rajoilla on merkinnät tupakointikiellosta
- Henkilökunnalle muistutetaan tupakointikiellosta lukuvuoden alussa ja tarpeen mukaan muutenkin.
- Opiskelijoille muistutetaan tupakointikiellosta aloitusvalmennuksessa ja tarpeen mukaan muutenkin.
- Jokainen henkilökuntaan kuuluva on velvollinen puuttumaan luvattomaan tupakointiin ja tupakkatuotteiden ym. käsittelyyn oppilaitoksen alueella.

Selvittelyvastuut ja työnjako:

- Huomauttaminen luvattomasta toiminnasta: jokainen työyhteisön jäsen.
- Jos samalle opiskelijalle on huomautettu (dokumentointi) useita kertoja, huomauttaja vie asian jatkokäsittelyyn (Ilmoitus/päätös kurinpitoasiasta).
- Opiskelijan kuuleminen tilanteesta, kurinpitomenettely (kirjallinen varoitus) tarvittaessa tilanteen mukaan: yksikönjohtaja.
- Mikäli toinen kirjallinen varoitus samasta asiasta, opiskelijan rikkomus ilmoitetaan poliisille.

Kirjaamis- ja kuulemismenettelyt:

- Lomake: Ilmoitus/päätös kurinpitoasiasta
- Kuuleminen: yksikönjohtaja
- Kirjallinen varoitus: yksikönjohtaja

Esimerkki 2: Päihdetoiminta- malli

Sisältö

Johdanto	3
1 Päihteitä koskevia säännöksiä ja lainsäädäntöä.....	4
2 Ehkäisevä päihdetyö OSAOssa.....	6
3. Toimintamallit päihteisiin liittyvissä tilanteissa	8
3.1 TOIMINTAMALLI EPÄILTÄESSÄ PÄIHDEHÄIRIÖTÄ OPISKELIJALLA.....	9
3.2 TOIMINTAMALLI KUN OPISKELIJAN EPÄILLÄÄN OLEVAN PÄIHTYNEENÄ TAI TOIMINTAKYVYN HUOMATAAN OLEVAN ALENTUNEEN OPISKELUTILANTEESSA.....	11
3.3 HUUMAUSAINETESTAUS	13
3.4 HALLUSSAPITO TAI MYYNTI.....	16
Lähteet:.....	17
Liitteet	18
LIITE 1 PÄIHDEOHJELMAA OHJAAVAT LAIT AVATTUNA.....	18
LIITE 2 SORA-tutkinnot.....	23

Oppilaitosten päihdetyö

- on yksi merkittävimmistä ennaltaehkäisevän työn muodoista
- Kouluterveyskyselyissä tulee toistuvasti esille ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien päihteiden käyttö ja muut elämänhallinnan ja -tapojen ongelmat
- **Selkeät käytänteet päihdehäiriöihin puuttumisessa** viestittävät opiskelijoille, että tilanne otetaan oppilaitoksessa vakavasti
- **Henkilökunnan tehtävä on ennaltaehkäisy, puuttuminen ja ohjaaminen** palveluiden piiriin, jos opiskelijan tilanne sitä vaatii

TOIMINTAMALLIT PÄIHTEISIIN LIITTYVISSÄ TILANTEISSA (osana kurinpitosuunnitelma)

- Ohje päihteiden käytön ehkäisemiseksi = päihdetoimintamalli
- Lomakkeet:
 - Yksikön ohjauksen ja opiskeluhuollon toimeenpanosuunnitelma (mallipohja)
 - Suostumus opiskeluhuollon palveluihin
 - Opiskelija velvoitettu esittämään huumausainetestiä koskeva todistus – tiedonsiirtolomake terveydenhuollolle (+ ohje: opiskelijan velvoittaminen huumausainetestaukseen)
 - Huumausainetestiä koskeva todistus
 - Opintojen aikana tehtävä terveydentila- ja toimintakykyarvion taustatietolomake (+ ohje: oppilaitos velvoittaa)
 - Ilmoitus/päätös kurinpitoasiasta
 - Ilmoitus/päätös vaarallisen aineen tai esineen haltuunotosta
 - Opiskelijan hoitoonohjaussopimus
- OSAO [järjestyssäännöt](#) ja [asuntolan järjestyssäännöt](#)
- [OSAO suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä](#)

TOIMINTAMALLIT PÄIHTEISIIN LIITTYVISSÄ TILANTEISSA

- OSAO opiskeluhuollon suunnitelma:
 - Aktiivisuuden, osallisuuden ja vastuullisuuden tukeminen ja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen (yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen yhteistyömuodot)
 - Opiskelijoiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
 - Asiallinen kohtelu opiskeluyhteisössä – ohje (mm. kiusaamiseen puuttuminen)
 - Opiskelijoiden terveydentilan muutoksista tai toimintakyvyn muutoksista, ks. 3.2.3 terveystalvelut
- Viranhaltijapäätös: Arkaluontoisten tietojen käsittely ja tietojen luovuttaminen
- Savuton OSAO

Esimerkki: Toimintamalli epäiltäessä päihdehäiriötä opiskelijalla

Epäily, havainto tai huoli nuoren päihdehäiriöstä/ongelmasta herää. Asian havainnut ottaa yhteyttä yksikön päihdetyön yhteyshenkilöön ja kertoo huolen aiheuttaneet asiat.

Yksikön päihdetyön yhteyshenkilö keskustelee päihde-epäilystä ilmoittavan henkilön ja opiskelijan kanssa.

Ei huolta

Todetaan asian olevan hoidossa, ellei uutta huolta herää. Opiskeluhuollon palveluita* voi aina konsultoida opiskelijan tilanteesta. Nimellisestä konsultaatiosta pitää aina kertoa opiskelijalle.

Sovitaa seurannasta ja tarvittavasta jatko-ohjauksesta. Tarvittaessa kootaan monialainen asiantuntijaryhmä**

Opiskelija ei myönnä ongelmaa, mutta vahva epäily jää.

Tilanteen seuranta ja tarvittaessa monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen.

Alaikäisten kohdalla ilmoitus huoltajille ja lastensuojeluun.

Huumausaine-epäilyssä tehdään huumausainetestaus, jos kriteerit täyttyvät.

Huoli vahvistuu

Terveystoimittaja/monialainen asiantuntijaryhmä esittelee hoitomahdollisuudet opiskelijalle. Keskustelusta informoidaan tarvittavilta osin vastaanotolle lähettänyttä tahoa. Alaikäisten kohdalla tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa.

Opiskelijan kanssa pyritään tekemään hoitoonohjaussopimus. Velvoitetta hoitoonohjaukseen suostumiseen ei ole. Tehdään lastensuojeluilmoitus. Tarvittaessa tehdään huumausainetestaus, jos kriteerit täyttyvät.

Hoitoonohjaus suunnitellaan yksikkökohtaisesti paikkakunnan terveydenhuollon kanssa

Toimintamalli epäiltäessä päihdehäiriötä opiskelijalla

Epäily, havainto tai huoli nuoren päihdehäiriöstä/ongelmasta herää. Asian havainnut ottaa yhteyttä yksikön päihdetyön yhteyshenkilöön ja kertoo huolen aiheuttaneet asiat.

Yksikön päihdetyön yhteyshenkilö keskustelee päihde-epäilystä ilmoittavan henkilön ja opiskelijan kanssa.

- Yhteyshenkilö toimii vertaistukena
- Asian havainneen henkilön todelliset havainnot ovat TÄRKEITÄ asian selvittelyssä!
- Yhteyshenkilöllä voi olla jo tiedossaan aiempia epäilyjä tai havaintoja ko. opiskelijaan liittyen
- Kun huoli herää, puheeksi ottaminen (.. minua huolestuttaa, koska..)

Huolen heräämisen ja varhaisen tuen yleinen toimintaohje:

Kun huoli herää, ilmoita ryhmänohjaajalle tai ota puheeksi nuoren kanssa. Ilmaise oma huolesi. Selvitettyään asioita, ryhmänohjaaja keskustele nuoren kanssa. Nuoren ollessa alle 18-vuotias, hänen huoltajiinsa ollaan yhteydessä. Asia etenee tilanteista riippuen opinto-ohjaajan kanssa ja/tai kuraattorin/psykologin, terveydenhoitajan, opintopäällikön tai muun asiantuntijan kanssa esimerkiksi yksilökohtaisessa asiantuntijaryhmässä, jossa sovitaan toimenpiteistä yhdessä nuoren ja hänen huoltajansa kanssa.

Toimintamalli epäiltäessä päihdehäiriötä opiskelijalla

Ei huolta

Todetaan asian olevan hoidossa, ellei uutta huolta herää. Opiskeluhuollon palveluita* voi aina konsultoida opiskelijan tilanteesta. Nimellisestä konsultaatiosta pitää aina kertoa opiskelijalle.

Sovitaan seurannasta ja tarvittavasta jatko-ohjauksesta. Tarvittaessa kootaan monialainen asiantuntijaryhmä**

Eryteisesti
SoRa-
tutkinnois-
sa

- Keskustellaan yhdessä opiskelijan kanssa huolesta
 - Konsultaatio opiskeluhoollon kanssa tarvittaessa (jos opiskelijan nimi kerrotaan, kerro konsultaatiosta opiskelijalle)
 - Yhteys alaikäisen huoltajaan
-
- Tarvittaessa sovitaan seurannasta (esim. tapaaminen sovittuna aikana)
 - Otetaan esiin myös opiskeluterveydenhuollon ja opiskeluhoollon palvelujen tuottama tuki
 - Eryteisesti SoRa-tutkinnoissa on tärkeää olla yhteydessä mahdollisimman varhain (esim. konsultaatio)

Toimintamalli epäiltäessä päihdehäiriötä opiskelijalla

Opiskelija ei myönnä ongelmaa, mutta vahva epäily jää.

Tilanteen seuranta ja tarvittaessa monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen.

Alaikäisten kohdalla ilmoitus huoltajille ja lastensuojeluun.

Huumausaine-epäilyssä tehdään huumausainetestaus, jos kriteerit täyttyvät.

- Keskustellaan yhdessä opiskelijan kanssa huolesta..
- Opettajan ei tarvitse tehdä määrittelyä, onko kyseessä päihdehäiriö – huoli asiasta riittää
- Yhteys opiskeluterveydenhuoltoon/ opiskeluhuollon palveluihin
- Yhteys alaikäisen huoltajaan
- Lastensuojeluilmoitus
- Huumausainetestaus, mikäli kriteerit täyttyvät

Toimintamalli epäiltäessä päihdehäiriötä opiskelijalla

- Keskustellaan yhdessä opiskelijan kanssa huolesta..
- Yhteys opiskeluterveydenhuoltoon/ opiskeluhuollon palveluihin; monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmä
- Yhteys alaikäisen huoltajaan
- Lastensuojeluilmoitus
- Huumausainetestaus, mikäli kriteerit täyttyvät
- Hoitoonohjaus

Huoli vahvistuu

Terveystieteiden/monialainen asiantuntijaryhmä esittelee hoitomahdollisuudet opiskelijalle. Keskustelusta informoidaan tarvittavilta osin vastaanotolle lähettänyttä tahoa. Alaikäisten kohdalla tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa.

Opiskelijan kanssa pyritään tekemään hoitoonohjaussopimus. Velvoitetta hoitoonohjaukseen suostumiseen ei ole. Tehdään lastensuojeluilmoitus. Tarvittaessa tehdään huumausainetestaus, jos kriteerit täyttyvät.

Hoitoonohjaus suunnitellaan yksikkökohtaisesti paikkakunnan terveydenhuollon kanssa

Opiskelija pääsee hoitoon "jonon ohi" kun hänellä on sopimus

Missä ollaan nyt?

- Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä on **selkeyttänyt toimintaa**
- Päihdetoimintamalli on ollut käytössä vuodesta 2016 → päihdeyhteys henkilöiden perehdytys yhdessä sijaintikuntien opiskeluterveydenhuollon ja opiskeluhuollon toimijoiden kanssa on toimiva tapa
- Edelleen tarvitaan perehdytystä ja yhteisistä pelisäännöistä keskustelua eri toimijoiden kanssa sekä yksikötasolla että OSAO-tasolla

Oppiminen on prosessi – mikään asia ei tule valmiiksi kerrasta

Jos koulutus kuolettaa persoonan,
kapea-alaistaa ihmisen,
hän on mekaanisen tehtävän mekaaninen suorittaja,
joka pian palaa loppuun.
Muutos on hänelle uhka
ja unelmaksi riittää saavutetuista eduista kiinni pitäminen.

Tulevaisuuden yhteiskunta
tarvitsee ihmisiä,
joilla on moninaiset ajattelun taidot.
Luovuuden, rohkeuden,
kriittisyyden ja jatkuvan muutoksen käsittämisen taidot.

Elämä ei ole suoritejono,
vaan ongelmanratkaisuprosessi,
jossa vahvoja ovat muutoksenkohtaajat.
Uutta ei voi arvioida
sille avautumatta.

- Aino Suhola –